

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Specvlvm Iuentvtis, Sive Insigniores Pveritiæ Atqve Adolescentiæ Sanctorvm

Bosendorf, Hermann

Monasterii VWestphalorvm, 1615

Admodvm Reverendo, Praenobili Et Equestris ordinis Viro, ac Domino, D.
Theodoro à Plettenberg Cathedralium Ecclesiarum Monasteriensis &
Paderbornensis respectiuè Cellario & Cantori, Collegiatæ ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-42900

AD MODVM RE-
VERENDO, PRÆNOBILI ET
Equestris ordinis Viro, ac Domino, D.
Theodoro à Pleitenberg Cathedralium Ec-
clesiarum Monasteriensis & Paderbornen-
sis respectiue Cellario & Cantori, Collegiatæ
Ecclesie S. Andreae ibidem Præposito,
Domino & Mecenati suo pluri-
mum colendo.

Irabitur fortasse Reueren-
da & Prænobilis Domina-
tio Tua, quorsum iam con-
firmatæ ætatis Viro, pueros
atque adolescentes, & pru-
dentissimo homini ætatem illam im-
prouidam dedicârim. Sed huius facti
duplex mihi est ratio. Prior, quod Re-
uerenda & Prænobilis Dominatio Tua
ad hæc primordia sanctorum & tyro-
cinia virtutum aspiciens, non sine iu-
cundissima recordatione meminisse
possit antea ætatis, quam in optima-
rum rerum studijs & Philosophia ac
Theologia perdiscenda in alma Ro-
mana Vrbe præclare collocavit. Vbi
pererudita & celebri thesium philo-
sophicarum propugnatione Illustris-
simos

EPISTOLA

simos qui aderant Cardinales multa de se exspectatione compleuit. Quam etiam Vestra hæc ætas ea pietatis & prudentiæ laude superauit, vt alios Nobilitate generis præstantes honesta atq; perutili Sui æmulatione possit accendere. Tantum enim ad gerendas dignitates, ad danda de rebus grauissimis cõsilia, ad gubernandos populos valet longo literarum vsu atq; exercitatione parta Sapiencia. Quæ Reuerendam & Prænobilem Dominationem Tuam non solum Reuer. & Prænobilibus Dominis Collegis suis venerabilem, sed etiam R. ^{dissimo} & Seren. ^{mo} nostro Archiepiscopo & Electori Domino D. Ferdinando, itemq; Reuer. ^{mo} & Illust. Domino Theodoro Principi Paderbornensi charissimum atq; intimum reddit. Quamobrem gratiorem Tuæ Reuerendæ & Prænobili Dominationi fore confido isthanc puerorum atque adolescentulorum stupendam sapientiam, in quibus scriptores vniuersi sapientiam supra ætatem, canã prudentiam, morumq; maturitatem venerantur: quos pueros quidem ætate,

viros

DEDICATORIA.

viros autem prudentia vocitant: quorum pueritiam annis breuem computant, sed senectutem mentis immensam (prout de B. Agnete S. inquit, Ambrosius) deprædicant. Altera causa est quod pluribus iam annis à Reuerenda & Prænobili Dominatione Tua multis me beneficijs cum insigni humanitate affectum meminerim, quorū recordatio cum me debitæ gratitudinis ostendendæ cōmone faceret, cœpi, nō tam quid sua dignum amplitudine, quam quid meo gratificandi studio opportunum esset disquirere. Tractabam id temporis pueritias atq; adolescentias sanctorū, qui aut stirpe regia aut Ducū sanguine prognati, aut Marchionum, Comitum atque Nobilium progenie generosi atq; inclyti, aut deniq; propria virtute ac Christiana fortitudine inter vite primordia clari extiterunt. Hos vt R^{dx} & Prænob. Dominationi Tuæ dedicarem, & ipsorum generositas, & tui auiti stemmatis præclara Nobilitas postularunt. Habet enim familiam longa vetustatis atq; ætatum serie, multis bellicis ornamen-

):(3   tis,

EPISTOLA

tis, multa progenitorum virtute sanè
 pereximiam. Quorum vnus Gerardus
 à Plettenberg circa An. Dom. 1353. Co-
 mitis Engelberti de Marca dapifer siue
 officiatus fuit, & præ alijs vehementer
 laudatus, vti Chronica illius Comita-
 tus testatur. Hic enim in antedicti Co-
 mitatus administratione nõ solū per-
 petuo æquitatis studio subditorū in se
 animos conuertit, sed etiam fidelitate
 sua optimè de eodē Comitatu meruit.
*Castrum enim Swartenberg & oppidum
 Newstade recenter adificata communiuit
 & perfecit, & castrum nouum adiecit oppi-
 do supradictō. Castrum item in Rode cum
 oppido adiacente à fundamentis construxit
 & firmavit, & multa ibidem circumcirca
 bona acquisiuit ad vsū castri prædicti. Idem
 castrū de Clusensten construxit & firmavit.*
 Quo cum nomine Lenoldus de Nort-
 hoff Abbas Viferensis (in sua ad Comi-
 tem Engelbertū de Marca epistola de-
 dicatoria) cæteris quidem officiatis i-
 mitandū, ipsi vero Comiti ad similes
 suo Comitatu præficiendos, propo-
 suit. Idem scriptor mentionem facit
 alterius Ioannis à Plettenberg VVest-
 phaliæ Marschalci, qui cum Rutgero
 de Al.

DEDICATORIA.

de Altena dapifero Comitis de Mar-
cabellum gessit. Alium item confli-
ctum memorat eodem propè tempo-
re circa annum Domini 1301. inter
Bertholdum de Tunen officiatū Ham-
monensem, qui castellanos de Mar-
ca ducebat, & Hunoldum de Pletten-
berg Satrapam in *Houestatt*. Huc ac-
cedit stemmatis vestri illustre decus
celeberrimus ille VValterus à Plet-
tenberg Teutonici ordinis (quem bea-
tissimæ Mariæ Hierosolymitanæ vo-
cant) summus Magister, strenuissimus
belli dux, Liuoniæ gubernator, &
præpotens eius temporis Ecclesiæ pro-
pugnator, Abau Vestri frater, de quo i-
ta Thomas Bosius libro de robore bel-
lico Catholicorum scribit. Anno 1500.
*Moschouia Dux irrupit in fines Liuonia sub
signis habens equitum Moschouitarum cen-
tum millia, Tartarorum triginta millia. Is
illi obuiam VValterus à Plettenberg Teuto-
nicorum summus magister, adducens equi-
tum Germanorum septem millia Liuonico-
rum quinq;, occidit q;, eo prælio hostium cen-
tum millia vno tantum è suis desiderato,
nihil simile inuenio in tota antiquitate.*

⸫ 4 Idem

EPISTOLA

Idem aliquanto fusius describit Tilmannus Bredenbachius libro de bello Liuonico. *A*trox, inquit, & memorabile praelium gesserunt Liuones contra Ruthenos Anno Domini 1500. sub Ordinis Teutonici Magistro D. Voltero à Plettenberg, excelsi animi & magnæ industriæ viro. Nondum Lutherana doctrina aut vlla hæresis eos à Catholicismo transuersos egerat, sed præscã auitamq; religionem summa pietate & fide colebant. Igitur cum Teutonicus Magister cum Ruthenis configere statuisset, publica ieiunia & solennes Litaniæ triduo seruandas indicit paulò post Natalem Virginis Matris, ut cõmunibus votis diuinam opem & prosperum belli euentum obtinerent. Conscribit deinde Magister Præfectos & Commendatores vniuersos cum nobilibus totius Prouinciæ, quibus copias & auxilia sua coniungunt quatuor Liuoniæ Episcopi Rigensis, Torpatensis, Riualiensis, & Habselensis. Rigensis mille Germanos equites adducit, Torpatensis quingentos. Riualiensis & Habselensis, itidem quingentos simul, ita ut Magister Teutonicus septem haberet Germanorum equitum millia, & quinq; millia Curonum, qui populi sunt Li-

uonia.

DEDICATORIA.

uonia. Hoc exercitu Magister Rutenorum
fines inuadit, arcesq; & oppida quadam ex-
pugnat. Inde ipso exaltationis Crucis die
ad urbem Plescouiam tendunt. Iuxta hanc
sit a est planicies duorum miliarium ampli-
tudine, in quam ubi deuenere, obuiam illis
procedit Rutenorum Imperator, cum cente-
nis millibus armatorum, qui in duodecim
acies distributi erant. His adiuncta erat in-
gens Tartarorum manus triginta millia cõ-
ficiens. Itaq; Teutonicus Magister, ubi aut
turpiter fugiendum, aut ingenti cum ani-
mo aduersus tantum exercitum, barbarie
& armis formidabilem procedendũ videt,
nihil de victoria spe remittens, fortunans
belli tentare statuit, & paucis suorum ani-
mos confirmat. Præclaram sanè victoriam,
inquit, ò milites hodie nobis obuenturam
de numinis benignitate & vestra omnium
fortitudine facile mihi promitto. In causa
iustissima Deus non potest non esse propitius.
Vos tantummodo pristina strenuitatis &
constantia memores, existimate vos decus,
gloriam, patriam, libertatem, & religionem
in dextris vestris portare, &c. Hec ubi di-
xit non multò post utrimq; signa canuntur.
Teutonicus Magister glandes ferreas & glo-
):(5   bos

EPISTOLA

bos tormentarios velut crebra cōtinuaq; to-
 nitrua in Tartaros cōtorquet, inde maximo
 clamore infestis signis utrimq; concurrunt,
 gladijs, lāceis, omniq; telorū genere res geri-
 tur. Tartari & Moschouij arcubus & sagittis
 assueti, densissimo creberrimoq; telorū iactu
 aethera obumbrāt, quae tamen vniuersa pene
 irrita aërem verberāt, donec vltro in terrā
 decidunt. Ingēs ibi sonitus ad caelum attolli-
 tur, bōbardarum fulmina, armorum fragor,
 vulneratorū gemitus, pereuntium clamor,
 tympanorum sonitus, equorū hinnitus, om-
 nia & Martem & mortē referebant. Tartari
 ubi hoc pr alio fusi fugatiq;, succedunt duo-
 decim Moschouiorū acies, animis & virtute
 recētes. Teutonici casis Tartaris ubi bellum
 recrudescere sentiunt, quanto maiorē hosti-
 um vim prioribus succedere cōspiciunt, tan-
 to maioribus animis in hostes irruere, & ve-
 lut ab integro noua virtute resumpta, ingē-
 ti cū fremitu casim punēt imq; cōfligere, sau-
 ciare, confodere. Vergente iam ad vesperam
 die qui ex Moschouijs supererant, furtim se
 Plescouiam subducūt. Pr alio ita dirempto,
 compertum est ex Teutonicarum agmine v-
 num duntaxat interemptū, Moschouiorum
 vero & Tartarorum circiter centena millia
 trucidatos, vt duobus miliaribus cadauera
passim

DEDICATORIA.

passim dispersa iacerent. Memorabilis hic erat triumphus & singulare virtutis & fortitudinis exemplū, ac dignum q̄ sempiterna memoria donatum, nunquā aboleatur. Moschouiorū Imperator (qui ipse in aciem nō prodierat) cū summo stupore admiratur tantū exercitum tam exigua manu tam turpiter caesum & prostratū, atq̄ illicō pacem 50. annis cum Teutonibus firmat. Quam in ita, omniq̄ bellico tumultu composito, legatum magnus Moschouie Dux ad Ordinis Magistrum ablegat, rogans uti unum quempiam ex ferreis illis militibus (Ruteni Teutones ferreos vocabant) qui tantā Moschouiorū multitudinē fuderant, ad se mittat, se una cū Legato obsidem mittere ferreum illum virū non inhonoratū in donatūq̄ ad suos reuersurū. Magister Teutonicus haud inuite unū e militib. cataphractū equitē Moschouia versus destinat, quem ubi Moschouie Princeps aduētare accipit cōfestim uniuersis Ducib., nobilib. & Praefectis suis denūciat uti p̄scripto die Moscouiā cōueniant, nouū visūq̄ dignū spectaculū eos habituros. Destinatio die cataphractus in apertā planiciē iuxta aulā Principis, numerosa (ut fit) populi corona circumstante, p̄cedit, & huc illucq̄ obequitans, petasum e capite cuiuspiā circumstantis abripit,
cumq̄

EPISTOLA

eumq; in hyppodromi centrum projicit. Illico pleno cursu lanceam in petasum dirigit, eūq; dicto citius cuspide arreptum è terra subleuat. Moschouius Imperator eam equitis agilitatem conspiciens, vrsi in morem (solent id facere Moschouij) barrit. Rursum Cataphraetus demissa paululū lancea, in oppositum parietem perniciosissimo cursu fertur. Ac tametsi parietem inuasurus videretur, ille tamen protinus intacto muro hastam reducit, & equum retrahit. Illud spectaculum denuo Principis omniumq; circumstantium admiratio subsequitur. Resumpta iteratò lancea plenissimo impetu in parietem fertur, hastamq; circumuolitantibus undiq; fragmentis confringit. Hac ubi omni dexteritate expeditè gessit cataphraetus, vocatur ad Principem, & accepto insigni munere ad Teutonicum Magistrum remittitur: Haftenus ille.

Rediens porro idem è prælio vestibus multo hostium sanguine cōspersis iucundè iocabatur: Ita, inquit, lauandæ sunt oues. Exstant huius herois varia etiamnum monumenta, non solum in aureis numismatibus eius auctoritate cufis, quorum grandiora patriâ

DEDICATORIA.

triâ lingua *Wettenberger* nuncupan-
tur, sed etiam auitæ suæ pietatis erga
D. Virginem Patronam suam diuer-
sa apud Liuones, & ante ipsam regi-
am arcem vestigia: vbi erecta Beatissi-
mæ Matris Dei effigie suam ante eam
genua flectentis imaginem in conces-
sæ victoriæ mnemosynon posuit. Ob-
stupui inter hæc & grandem familiæ
Vestræ gloriam admiratus, ita planè
statui, Reuerendæ & Prænobilis Do-
minationis Tuæ patrocínio multum
meo libello ornamentis accessisse.
Quod si is iusto minor est & Tua Re-
uerentia parum dignus, cum nihilo-
minus Suæ insigni humanitati, quam
probè perspexi non ingrátum fore
confido. Meum, qui sum paruus, est
parua dare, suum qui cetera & humi-
litate in primis magnus est, modicis
etiam delectari. Itaque nihil à Sua
dignitate alienum æstimat, quod pue-
rorum atque adolescentulorum sibi
caterua deducatur, cum horum nos
exemplo Magnos fieri posse in reg-
no cælorum monuerit Saluator. Mat-
thæi 18. dicens: *Qui se humiliauerit*

sicut

EPISTOLA

*sicut paruulus iste, hic est maior in regno
calorum..* Et huius quidem virtutis
numeros paruulus etiamnum VVal-
terus Henricus à Plettenberg vester
ex fratre nepos, eximia indolis & ma-
ximæ spei puer obtinet, qui vt cæte-
ras familiæ suæ (cuius ille spem totam
sustinet) virtutes & gloriam assequa-
tur, breui in hoc Speculo, quid à se
maiorum suorum exempla requi-
rant iucundè speculabitur. Offero i-
gitur Reuerendæ & Prænobili Do-
minationi Tuæ exiguam mei laboris
partem, quam vt solita sua humani-
tate, qua me indignissimum hæc-
enus profecutus est, suscipiat, & exi-
le hoc memoris animi monumentum
pro suis in me ingentibus meritis ex-
tare æqui boni consulat, etiam atque
etiam rogo. Meæ interea imbecilli-
tatis in referendis gratijs mihi met
conscijs, Deum remuneratorem as-
siduis precibus interpellabo, vt Reu. da
& Prænob. Dominatio Tua felix vi-
uat, & gloriæ Dei atque Ecclesiæ ædi-
ficationi, vt facit seruiat, ac suis apud
Deum

DEDICATORIA.

Deum iam partis promeritis maxi-
mum in dies benè merendo cumulum
adijciat. Datum Monasterij pridie Kal.
Augusti. Anno 1615.

Admodum Reuerendæ &
Prænobilis Dominationis
Tuæ

Humillimus cliens.

Bernardus Dörhoff
Vicarius.